

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ

Погосова А. В., к.е.н.

Актуальність теми. В період становлення ринкових відносин для виробничих підприємств особливо актуальним є пошук нових підходів до організації обліку

виробничих витрат, підвищення їх ефективності та оперативності, поліпшення процесу регулювання та прийняття оперативних управлінських рішень для подальшої ефективної діяльності підприємства. На сучасних українських підприємствах витрати в даний час є об'єктом обліку, хоча ринкові умови вимагають обов'язкового розгляду їх як об'єкта управління. Оптимізація рівня виробничих витрат повинна розглядатися як основа їх успішного функціонування, яка буде здатна забезпечити рентабельність та прибутковість виробництва, а також високу конкурентоспроможність продукції, що виробляється.

Аналіз останніх досліджень. Вивченню проблеми обліку витрат, а також розвитку теорії і практики управлінського обліку присвячені праці як вітчизняних, так і зарубіжних економістів: І.А. Белоусової, М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, Б.І. Валуєва, С.Ф. Голова, К.Друрі, В.М. Жука, Г.Г. Кірейцева, М.М. Коцупатрого, М.В. Кужельного, І.А. Ламікіна, В.Г. Лінника, Ю.Я. Литвина, В.Б. Моссаковського, Л.В. Нападовської, М.Ф. Огійчука, В.Ф. Палія, П.Т. Саблука, В.К. Савчука, Л.К. Сука, П.Я. Хомина, Л.І.Хорунжий, М.Г. Чумаченко та інших. Проте, серед науковців немає єдиного погляду щодо складу, методів обліку, розподілу та списання витрат.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних і методологічних питань, а також розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації обліку і контролю витрат на виробництво продукції.

Об'єктом дослідження є процес обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств.

Результати дослідження. Оптимізація витрат забезпечує дотримання режиму економії, зростання продуктивності праці, скорочення непродуктивних витрат, що дозволяє підвищити рентабельність.

На даний час на більшості вітчизняних підприємств існують багато проблем з обліку витрат, серед яких можна виділити наступні:

- проблема повноти та своєчасності відображення витрат у системі обліку (рівень не відображення витрат коливається від 10 до 50%);
- проблема забезпечення максимальної оперативності та достатньої аналітичності вихідної інформації про витрати;
- проблема встановлення оптимального співвідношення обсягів автоматизованих і неавтоматизованих обліково-контрольних робіт та визначення їх ролі у скороченні необґрунтованих витрат.

Згідно П(С)БО 16 «Витрати», *витрати* – це зменшення економічних вигод протягом облікового періоду у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Об'єкт витрат – це продукція, роботи, послуги, або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат [1].

Витрати відображаються у бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань. Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходами певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені. Якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості (наприклад, у вигляді амортизації) між відповідними звітними періодами.

Теорія обліку та аналізу наводить більше двадцяти видів класифікації витрат за різними ознаками.

Практичний інтерес для підприємства має розподіл витрат за критерієм доцільності їх поділу на: *продуктивні витрати* — котрі передбачені технологією та організацією виробництва; *непродуктивні витрати* — які виникають у результаті певних недоліків організації виробництва, порушення технології тощо.

Існування такої класифікації зумовлене як потребами планування (непродуктивні витрати не плануються, або плануються укрупнено) та економічного аналізу, так і потребами бухгалтерського обліку, за правилами якого непродуктивні витрати (втрати) не включаються до виробничої собівартості [2].

Вважаємо, що класифікацію витрат за способами перенесення вартості на продукцію, ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат, за визначенням відношення до собівартості продукції, за роллю в процесі виробництва та за видами слід застосовувати лише до поточних витрат підприємства.

Класифікація витрат, що здійснюється у фінансовому обліку і для формування фінансової звітності, не завжди відповідає вимогам інформаційного забезпечення управління. В окремих випадках на основі аналізу такої інформації можна прийняти помилкові управлінські рішення. З огляду на це, для управління витратами в основу їх класифікації покладено три основні підходи, які відповідають основним завданням управління підприємством, зокрема це: оцінка запасів і визначення фінансових результатів діяльності підприємства; обґрунтоване прийняття стратегічних та поточних управлінських рішень; здійснення планування та контролю за витратами.

Облік витрат на виробництво необхідно розглядати як сукупність взаємопов'язаних, послідовних, організаційних, логічних, розрахункових операцій і процедур формування інформації про витрати.

Групування інформації про витрати виробничим та управлінським обліком буде сприяти внутрішнім цілям. Інформаційний блок буде розповсюджений тільки серед внутрішніх користувачів інформації.

Система фінансового обліку передбачає збір інформації в основному для зовнішніх користувачів. Узагальнення яке застосовується в фінансовому обліку приводить до відокремленого групування витрат виробництва, яке відмінне від того, що застосовується в управлінському та виробничому обліку. У фінансовому обліку дані про витрати виробництва згруповані на бухгалтерських рахунках, шляхом рахункового узагальнення, і використовується для визначення собівартості продукції та визначення фінансового результату.

Проблемним в фінансовому обліку є питання, що вважати витратами – трату активів, які є необхідним для здійснення діяльності і відтворюються на визначеній стадії, а що вважати збитками підприємства. З господарсько-економічної точки зору збитками можна вважати тільки таке використання активів, яке дійсно зменшує чистий капітал підприємства, або інакше кажучи зменшує чисте майно підприємства.

Але існує і інша точка зору на витрати – це обліково-бухгалтерська. Всі операції які відбуваються на підприємстві в бухгалтерському обліку обов'язково повинні бути відображені на рахунках бухгалтерського обліку шляхом подвійного запису.

В бухгалтерському обліку пріоритетною формою відображення витрат є рахункова форма. Ця форма вимагає чіткого розмежування «актив» - «пасив», «збільшення» – «зменшення».

Складність і велика кількість господарських операцій, які здійснюються на сучасному підприємстві, не дають можливості безпосереднього контролю за цими операціями. У таких умовах виникає необхідність розділити організацію на окремі сегменти або підрозділи й дозволити відповідальним особам діяти самостійно, надаючи їм ступінь незалежності через делегування певних повноважень. З ефективністю делегування тісно пов'язана концепція відповідальності. Центри відповідальності визначаються на різних підприємствах індивідуально, у залежності від розміру підприємства, виду промислового виробництва, характеру промислових процесів і організаційної структури. Кожен центр відповідальності складається з декількох місць витрат, крім того включає витрати, які не мають чітко вираженого місця формування. У свою чергу кожен тип центра відповідальності може бути представлений окремими дрібними центрами. Ступінь деталізації центрів відповідальності відрізняється на різних підприємствах, їхній розмір

залежить від цілей і задач, поставлених керівником для контролю витрат, закріплених за ними. При цьому чим вище рівень центру відповідальності, тим вище рівень відповідальності керівника і навпаки [3].

Висновки. Ефективність функціонування підприємства залежить від економічно грамотного використання усіх видів ресурсів, що зумовлює необхідність переходу до єдиної системи управління витратами. На нашу думку, побудову та вдосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на підприємствах доцільно здійснювати шляхом:

- виділення основних понять і процедур системи управління витратами;
- виявлення існуючих проблем формування та контролю витрат на підприємстві;
- формування моделі управління витратами з урахуванням особистостей галузі та підприємства;
- побудови інформаційної системи;
- адаптації документообігу до обраної інформаційної системи;
- розподілу відповідальності за формування витрат та створення механізму їх зниження.

Використані джерела інформації

1. Рогатюк О.В. Методи управління витратами на вітчизняних підприємствах / О.В. Рогатюк // Матеріали конференції : Ключевые аспекты научной деятельности – 2011. – [Электронный ресурс]. - Режим доступа [http://www.rusnauka.com/Page_ru.htm].
2. Крушельницька О.В. Управління витратами: навч. посіб./О.В. Крушельницька. – Житомир, 2005. – 254с.
3. Морозова О.І. Резерви зниження собівартості продукції / О.І. Морозова // Матеріали конференції: Наука и образование 2011. – [Электронный ресурс]. - Режим доступа [http://www.rusnauka.com/Page_ru.htm].